

Στροφαδονήσια (Ιωάννης Μ. Μιχαλακόπουλος)

[/ Πεμπτούσια](#)

Περιοδικό «Ναυτική Ελλάς», Αύγουστος 2017

Ένα παραμελημένο τοπίο πυκνών συμβολισμών, στην εποχή των ανοικτών αμφισβητήσεων...

*Ξένε, αν τύχει και διαβείς τις στράτες του Γαρμπή,
ευχήσου ν' αντικρίσεις τα Στροφάδια.*

*Βουβό καστρομονάστηρο θα σε προσμένει εκεί,
και Φάρος που ακοίμητος φωτίζει τα σκοτάδια...*

Οι Στροφάδες (Στροφάδια, Στροφαδονήσια) είναι ένα νησιωτικό σύμπλεγμα που βρίσκεται νότια της Ζακύνθου και αποτελείται από 33 μικρά σε επιφάνεια νησιά, εκ των οποίων τα δύο μεγαλύτερα είναι το Σταμφάνι (εμβαδόν 1,18 τετραγωνικά χλμ. - ακτογραμμή 5,1 χλμ.) και η Άρπυια (εμβαδόν 163 στρέμματα - ακτογραμμή 2,37 χλμ.). Σημειώνεται πως αν και το συγκεκριμένο Πολύνησο των Στροφάδων είχε πάντα -κυρίως λόγω θέσης και φύσης- υψηλή ιστορική, θρησκευτική, βιολογική και στρατηγική σημασία, η πρόσβαση σε αυτό παραμένει δύσκολη ακόμα και για τους πιο... αποφασισμένους ταξιδευτές.

Κατά τους αρχαίους χρόνους, τα Στροφάδια λόγω του χαμηλού υψομέτρου τους (20 μέτρα) είχαν και την ονομασία «Πλωταί», επειδή φαίνονταν σαν δύο επίπεδα αντικείμενα που έπλεαν στον ορίζοντα. Όμως, το επικρατήσαν όνομά τους (Στροφάδες) έχει καθαρά μυθολογική προέλευση και σχετίζεται με την Αργοναυτική Εκστρατεία και τις φρικώδεις Άρπυιες (φτερωτά τέρατα με σώμα πουλιού και κεφάλι γυναίκας). Συγκεκριμένα, οι Άρπυιες δεν άφηναν τον τυφλό μάντη Φινέα να ακουμπήσει το φαγητό του. Το λέρωναν και παρενοχλούσαν διαρκώς τον σοφό γέροντα αφήνοντάς τον νηστικό. Ο Φινέας, προκειμένου να αποκαλύψει στον Ιάσονα τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να διέλθει σώα και αβλαβής η Αργώ από τις Συμπληγάδες Πέτρες, του ζήτησε να τον απαλλάξει από τις Άρπυιες. Τότε, ο Ιάσονας έστειλε τους φτερωτούς γιούς του θεού Βορέα (Ζήτη και Κάλαη) να τις κυνηγήσουν σε στεριά και θάλασσα. Η καταδίωξη έφτασε μέχρι τα συγκεκριμένα νησιά όπου οι διωκόμενες και οι διώκτες τους «έστρεψαν» προς τα πίσω. Αυτή η «στροφή» συνέβη διότι η Ίριδα, η πτερωτή αγγελιοφόρος του Δία,

συγκράτησε τους δύο αδερφούς δίνοντας όρκο ότι οι Άρπυιες δε θα ενοχλούσαν πια το Φινέα. Έκτοτε, καθιερώθηκε η ονομασία «Στροφάδες» (βλ. «Αργοναυτικά», Απολλωνίου Ροδίου και «Αινειάδα», Βιργιλίου).

Εκτιμάται ότι τα νησιά Άρπυια και Σταμφάνη (ή Σταμφάνη) αποτελούν ένα τοπικό νησιωτικό «point nemo»* καθότι ισαπέχουν από τις νότιες ακτές της Ζακύνθου και τις δυτικές του Μοριά περίπου 50 χιλιόμετρα (27 ν.μ.). Τόσο μεγάλη απόσταση («μικρού» αλλά ιδιαιτέρως σημαντικού) νησαίου εδάφους από την ξηρά, σπάνια απαντάται στην «επικράτεια» του ελληνικού Αρχιπελάγους. Παράλληλα, τα Στροφαδονήσια ανήκουν στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και χαρακτηρίζονται ως... «Γκαλάπαγκος της Μεσογείου» λόγω της σημαντικής βιοποικιλότητας που παρουσιάζουν. * Point Nemo: Εκείνο το θαλάσσιο σημείο που απέχει τη μέγιστη απόσταση από την πλησιέστερη στεριά

Διαχρονικά, το Πολύνησο των Στροφάδων έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον των βιολόγων, ορνιθολόγων και λοιπών επιστημόνων του Περιβάλλοντος λόγω του εξαιρετικού φυσικού πλούτου του. Συγκεκριμένα, τα εν λόγω νησιά κατέχουν κρίσιμη θέση ως προς τις αποδημίες των πουλιών, καθότι αποτελούν ενδιάμεσο σταθμό ξεκούρασης και τροφοληψίας αυτών. Τουλάχιστον 80 είδη πτηνών έχουν παρατηρηθεί κατά τις αντίστοιχες αποδημητικές περιόδους. Εκεί φωλιάζουν Αρτέμηδες και (γενικότερα) αρτίνια, γι' αυτό ονομάζονται και «Αρτινονήσια». Σχετικά με τη χλωρίδα, κυρίαρχο και σπάνιο είδος είναι οι υπεραιώνόβιοι ψηλοί κέδροι (*Juniperus phoenicea*), που βρίσκονται στο μοναδικό δάσος των Στροφάδων. Στη θαλάσσια περιοχή κάνουν την εμφάνισή τους μεσογειακές φώκιες (*Monachus monachus*) και θαλάσσιες χελώνες (*Caretta caretta*), που μετακινούνται από και προς τον χώρο ωοτοκίας τους, στο Λαγανά της Ζακύνθου. Τέλος, έχουν παρατηρηθεί και κάποια κητώδη, όπως Δελφίνια (*Delphinus delphis*),

Σταχτοδέλφια (*Grampus griseus*), Ρινοδέλφια (*Tursiops truncatus*), και Φυσητήρες (*Physeter macrocephalus*).

Ο ιστορικός μοναστηριακός καστρόπυργος των Στροφάδων με ύψος 25 μέτρα υπερβαίνει το μέγιστο υψόμετρο της περιοχής (20 μέτρα) ενώ το κυρίως κτιριακό του συγκρότημα έχει υποστεί σοβαρές ζημιές λόγω σεισμών κατά το παρελθόν (1997, 1886).

Όμως, το «σήμα κατατεθέν» των Στροφάδων είναι το καστρομονάστηρο της Ιεράς Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (ή Παναγίας «των Πάντων Χαράς» – Παντοχαράς) που βρίσκεται στη ΒΑ ακτή της Σταμφάνης. Σύμφωνα με την επικρατούσα εκδοχή της βυζαντινής παράδοσης, το εν λόγω Μοναστήρι ιδρύθηκε τον ΙΓ΄ αιώνα από τον αυτοκράτορα Νικαίας Θεόδωρο τον Λάσκαρη, ενώ ανακαινίστηκε το 1440 από τον Ιωάννη Παλαιολόγο. Λόγω της υπεραπόκεντρης θέσης του νησιού, η Μονή παρουσιάζει μια έντονα «οχυρωματική αρχιτεκτονική», καθότι αποτέλεσε στόχο επιδρομών αλλοφύλων, πειρατικών λεηλασιών και καταστροφών δια μέσου των αιώνων. Η Ι. Μονή γνώρισε ακμή ως κέντρο Ορθόδοξης Πίστης και πολιτισμού. Σε αυτήν ασκήτευσαν ή εκάρησαν μοναχοί επιφανείς προσωπικότητες, όπως ο Ζακύνθιος Κόμης Δραγανίνος Σιγούρος, μετέπειτα Άγιος Διονύσιος (1547 – 1622), πολιούχος της Ζακύνθου και ο εκ Δημητσάνης καταγόμενος Γεώργιος Αγγελόπουλος, μετέπειτα Οικουμενικός Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄ (1745 – 1821). Συγκεκριμένα, ο εκεί, «εν ασκήσει λάμπας», Άγιος Διονύσιος ζήτησε να ταφεί στο μοναστήρι των Στροφάδων, όταν εκοιμήθη εν Ζακύνθω το 1622. Ο τάφος (κενοτάφιο) του Αγίου σώζεται στο παρεκκλήσιον του Αγίου Γεωργίου. Εξάλλου, το λείψανο του «ακοίμητου Φρουρού των Στροφάδων» εξετέθη για πολλά χρόνια στον Ι.Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος μέχρι το έτος της μετακομιδής στη Ζάκυνθο (1717).

Άποψη της Μονής της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στις Στροφάδες, André Grasset de Saint - Sauveur, Παρίσι, 1800 (el.travelogues.gr, «Με το βλέμμα των περιηγητών» - Ίδρυμα Αικατερίνης Λαζαρίδη). Στο βάθος, ένθεν κι ένθεν του Μοναστηριού, αχνοφαίνονται τα εκκλησάκια του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου και του Αγίου Νικολάου. Σε πρώτο πλάνο ανάμεσα στα πλεούμενα, πάνω στο νησί Άρπυια, βρίσκεται το παμπάλαιο ναύδριο του Αγίου Ονουφρίου. Η μνήμη αυτής της μεγάλης ασκητικής φυσιογνωμίας των αιγυπτιακών ερήμων τιμάται στις 12 Ιουνίου.

Ο φάρος βρίσκεται στη ΒΔ ακτή στο Σταμφάνι των Στροφάδων και, όπως αναφέρει ο αείμνηστος Στυλιανός Λυκούδης,

κατασκευάστηκε το 1829 από τους Άγγλους, επί Ιονίου Πολιτείας. Ο πύργος του είναι τετραγωνικής διατομής και το ύψος του είναι 11 μέτρα. Ο φάρος εντάχθηκε στο Ελληνικό φαρικό δίκτυο το 1863 με την προσάρτηση των Επτανήσων. Πλέον, λειτουργεί με την ηλιακή ενέργεια και δεν απασχολούνται εκεί φαροφύλακες (www.faroi.com).

Κλείνοντας (αλλά -ελπίζουμε- όχι τελειώνοντας με το θέμα!), υπογραμμίζουμε ότι κάποια ναυτικά μίλια νοτιότερα από τα «Ελληνικά Γκαλάπαγκος» βρίσκεται το ιλιγγιώδες Φρέαρ των Οινουσσών (του Ιονίου), γνωστό στους Ωκεανολόγους ως το βαθύτατο σημείο της Μεσογειακής λεκάνης. Δυστυχώς όμως, ακόμα πιο κοντά στις Στροφάδες σε μια «ρηγμάτωση» της εθνικής συλλογικής μνήμης τείνει να δημιουργηθεί ένα άλλο πιο επικίνδυνο «ερεβώδες βάραθρο». Πρόκειται για την «αβυσσαλέα τάφρο» της λήθης και της εγκατάλειψης. Ας ελπίσουμε (και ας δράσουμε ώστε) να μην «καταπιεί» τα όμορφα Στροφαδονήσια με την πλούσια ιστορία και τους πολλαπλούς συμβολισμούς τους...

Βιβλιογραφικές πηγές:

- **«Αι Μοναί Στροφάδων και Αγίου Γεωργίου των Κρημνών Ζακύνθου», Διονύσιος Ι. Μούσουρας, Αθήνα, 2003**
- **«Τα Ακραία πολύνησα της Νοτιοδυτικής Ελλάδος: Στροφάδες και Οινούσες του Ιονίου», Γεώργιος Κ. Γιαγκάκης, Σαλαμίνα, 2000 (Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων)**
- **«Προβλήματα ακατοίκητων, μικρών και χθαμαλών νησιών - νησαίων εδαφών», Γ. Κ. Γιαγκάκης, περιοδικό Ναυτική Ελλάς, τεύχος 1000, Φεβρουάριος 2017**
- **«Ιστορία της Πειρατείας», Αλεξάνδρα Κραντονέλλη, εκδόσεις της Εστίας, 2014**

Για εύκολη και γρήγορη (δικτυακή) πρόσβαση:

- www.youtube.com [Ιερά Μονοπάτια. Στροφάδια. Πλωτός Παράδεισος], ντοκυμαντέρ του Γιάννη Λάμπρου, διάρκειας 33', ET3, 2008
- rampalaia.blogspot.gr [Στροφάδια] • nemertes.lis.upatras.gr [Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Βιολογίας, «Αναπαραγωγική οικολογία του είδους *Calonectris diomedea* (Aves, Procellariiformes) στις νήσους Στροφάδες», Καρρής Γεώργιος, 03/04/2015] • nemertes.lis.upatras.gr [Διατριβή Διπλώματος Ειδίκευσης, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, «Η Μονή Στροφάδων: αποτύπωση - παθολογία - προδιαγραφές αποκατάστασης», Θεοδωροπούλου Αικατερίνη, 27/08/2007]

Μεταναστευτικοί
Διάδρομοι της
Ελλάδας

Ο δυτικός μεταναστευτικός διάδρομος πτηνών στην Ελλάδα καλύπτει το Ιόνιο Πέλαγος διερχόμενος από την περιοχή των Στροφάδων (ΠΗΓΗ: Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία).

Ο Αρτέμης (*Calonectris diomedea*) αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά θαλασσοπούλια του Ιονίου Πελάγους.